

KOSSUTH LAJOS TUDOMÁNYEGYETEM
BÖLCSÉSZETTUDOMÁNYI KAR

SZINONIMÁK AZ ISKOLÁBAN

Készítette: Szoboszlai Anikó
II. évfolyam
magyar szak/levelező

2001

A szinonimatudomány története

A szinonimákra már évezredekkel ezelőtt felfigyeltek. A ninivei könyvtárból előkerült leletek között sok egyében kívül szinonim szócsoportokat tartalmazó agyagtáblákat is találtak, de maradtak ránk szanszkrit szinonima gyűjtemények, s a kínai nyelv szinonimáinak legrégebb gyűjteménye, az Er-ya, szintén eléggé régi, a Konfuciusra visszavezethető könyvek sorába tartozik.

A szinonima ma is egyike a nyelvtudomány, a szemantika, a szemasziológia legvitatottabb kérdéseinek. Ha a legújabb terminológiai szótárakba belelapozunk, azt tapasztaljuk, hogy nem érik be 1 definícióval, hanem 2-3 vagy még ennél is több szinonima meghatározást közölnek. A meghatározások más-más megközelítési módot tükröznek, sőt jelentéselméleti alapjuk szempontjából is eltérnek egymástól. A viták középpontjában a szinonima mibenlétének, sőt létének kérdése állt és áll még ma is: mit értsünk szinonimán, vannak-e a nyelvben szinonimák. A szinonim és a szinonima szavak használata, értelmezése terén is divergálnak a vélemények.

A szó görög eredetű, s azonos értelmű vagy azonos értékű szóként értelmezhető. A görög rétorok és filozófusok közül Prodikor és Xenophon vállalkozott a szinonimák vizsgálatára. Xenophon gondolatait a latinok is átvették. Quintilianus szinonima meghatározást is adott.

A „szinonimika atyjának” Gabriel Girardot tekintik, akinek 1718-ban jelent meg műve a szinonimákról.

Az újkori szinonimika alapjait vetette meg. Arra az álláspontra jutott, ha a szó (csak a hangalakját értve rajta) más, akkor a jelentése is más. Szerinte legalábbis a francia nyelvben ezért nincsenek is szinonimák. 1736-ban a munkája újra megjelent már bővített kiadásban. Már más volt a véleménye. Csak olyan szavak létét tagadja, amelyek tökéletesen szinonimok, tehát amelyeknek minden esetben teljesen azonos a jelöltjük. Franciaországban a szinonima szó nem azonos értelmű szó jelentésben vált általánossá, hanem olyan szó nevéként, amelynek azonos vagy csaknem azonos a jelöltjük. A francia akadémia szótárában, a példamondatok közt szerepel az az állítás, hogy egyetlen nyelvben sincsenek tökéletes szinonimák.

Girard munkája nagyon népszerű lett, és hatása Angliára és Németországra is hamar kiterjedt. John Trusler, H.L. Piozzi (Mrs. Thrale) nem szinonim, csak szinonimáknak látszó szavak leltározására vállalkozott. A németek közül J.Ch. Gottsched, S.J Ernst Stosch munkásságát lehet megemlíteni, akik a szinonima szó értelmére

visszavezethetően vélt szinonimákat emlegettek és a szinonimák közötti különbséget is érzékeltették.

Szinonimaszótárt Stosch, Felnek, J.A Eberhard is készített. A németek a magyar nyelvészekre is hatással voltak. (Aranka Györgyre, Márton Istvánra) A 19. századi angol szinonimikusok közül William Perry, Georg Csabb, P.M. Roget neve jelentős. Roget és E. Y. Whately szinonimagyűjteményükben látszólagos, illetőleg álszinonimákat taglaltak - hagyományos módon értelmezték a szinonimákat: Roget művének előszavában látszatra azonos értelmű szavakat emlegetett. 1000 szócikkben olyan szavakat, kifejezéseket kívánt összegyűjteni, amelyek segítséget adhattak műve használójának egy-egy tárgykörben mondanivalója kifejtéséhez. Roget munkája a Thesaurus sem korlátozódott csupán szerzője hazájára. Roget munkássága nálunk Póra Ferencre volt nagy hatással.

Századunkban is tovább vívódtak a szinonimika művelői. Otto Jerpersen az azonos jelentésű, tágabb értelemben viszont a csaknem azonos értelmű, a jelentésükben egymáshoz nagyon közel álló szavakat tekintette szinonimnak. Ch.Bally úgy foglalt állást, hogy két nyelvi tény sohasem lehet egymással tökéletesen szinonim. Kiemelte, hogy az emberi értelem ösztönösen keresi az egymáshoz közel álló kifejezéseket, azaz a szinonimákat.

A magyar nyelvészek közül a már említett Aranka György az 1700-as évek végén elsőként szorgalmazta a szinonimák szótárazását. Az egyet jelent szón kívül, már a hasonlító értelmű szó terminust is alkalmazta a szinonima megfelelőjéül. Azt is hangoztatta, hogy a szinonim szavak között eltérések is vannak, sőt még a szinonimitás fokának modern gondolatáig is eljutott. Márton István 1800-ban kiadott magyar-német szótárának előszavában, Sándor István Toldalékában (1808), Kassai József Származtató s gyökerező magyar – diák szó-könyvében a szinonim szó neve hasonszó. 1826-ban egyesek szerint szomszédnévnek kellene nevezni. Veseghy Ferenc sem tekintette a szinonimákat azonos értelműnek/értékűnek. A rokon értelmű kifejezés vált általánossá, amelyre a legrégebbi adat 1823-ból való. Ez a német hatást tükrözi, amely a szinonimát „sinnverwandt”-nak nevezte.

Magyarországon elsőként Finály Henrik vállalkozott a rokon értelmű szavakkal összefüggő fontosabb kérdések tisztázására 1870-ben: (Adalékok a magyar rokon értelmű szavak értelmezéséhez) Ezután Bélteky Kálmán már a rokon értelmű szavak gyűjtését is szorgalmazta a Magyar Nyelvőr 1886-i 15. kötetében. Bélteky tisztában

volt a feladat nagyságával: „ az épület fölemelésére nem egy-két kéz, nem is egy pár futó esztendő , hanem sokunknak egyesült s évek láncolata szükséges.”

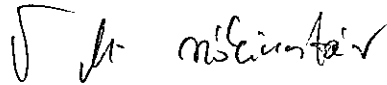
Előtte már mások is pl: Szarvas Gábor, Thewrewk Emil, Bánóczi József a Magyar Nyelvőr lapjain több szinonim szócsoportot közzétett. Később többen is foglalkoztak a rokon értelmű szavak kérdéseivel: Pruhala Sándor Rokon értelmű szók című munkájában, Tolnai Vilmos A rokon értelmű szavakról, Gombocz Zoltán Jelentéstan című művében, Végh József Adalékok a rokon értelmű szavak keletkezéséhez. A rokon értelmű szócsoportok gyűjtése továbbra is folytatódott, de a magyar szinonimaszótár továbbra is váratott magára. 1907-ben jelent meg Póra Ferencnek A magyar rokon értelmű szók és szólások kézikönyve. 800 fogalomközi csoportba foglalva találjuk a műbe fölvetett, de valójában igen gyakran nem rokon értelmű, csupán egy fogalomkörbe vonható 30000 szót, szólást. A maga nemében úttörő munka nem minősíthető szinonimaszótárnak. Ez mégis ma hasznos segédeszköz tanároknak, íróknak, fordítóknak. Póra után Gárdonyi látott hozzá a szinonim szavak szótárba foglalásához. A Magyar Szinonim Szavak és Magyar Szókülönböztető Szótár címen tervezett munkája töredék maradt: 1908. augusztus 16-tól 1910. július 28-ig írt, a mintegy 150 lapos füzetecske 570 szót tartalmazott. A kézirat 1924-ben kikerült Amerikába, és csak a közelmúltban került haza Egerbe. Balassa László Garmada című munkáját is meg kell említeni, amely gazdag szóanyagot ölel fel, de csak néhány rokon értelmű szócsoportra korlátozódik.

Szinonimaszótárt értelmező szótár alapján szokás szerkeszteni. Köves Béla és O.Nagy Gábor tervezetet nyújtott be az MTA Szótári Bizottságának egy 500 rokonértelmű szócsoportot tartalmazó hézagpótló mű elkészítésére. A Bizottság 1958-ban támogatta a javaslatot, mégis a Magyar Szinonimaszótár ügyében az első valóban lényeges előrelépésre csak 1961-ben került sor, amikor az MTA Nyelvtudományi Intézetének vezetősége megbízást adott O.Nagy Gábornak egy egykötetes szinonimaszótár tervezetének kidolgozására, majd elkészítésére. O.Nagy Gábor ekkor egy 30-35000 címszót felölelő 100-120 íves nagy szinonimaszótárt tervezett, s az elvi és szerkesztési kérdések tisztázása után egymaga látott neki a hatalmas munkának. A közvélemény egyre türelmetlenebbül várta és sürgette a megjelenést.

1971 januárjában eredeti tervét feladva afféle gyorssegélyként egy 10-11000 címszós 30-40 íves, ún. kis szinonimaszótár szerkesztésére vállalkozott, azzal, hogy

ennek megjelentetése után az eredetileg tervezett, de átmeneti időre félbehagyott nagy szinonimaszótárt is folytatja.

1973-ban bekövetkezett tragikus halála megakadályozta ebben. Nemcsak a nagy szinonimaszótár maradt torzóban, hanem egy kis időre a kis szinonimaszótárnak a lefut címszóig elkészült nyers kézírata is gazdátlan maradt. Az MTA Nyelvtudományi Intézete Ruzsiczky Évát bízta meg a szótár folytatásával. Ő kézis�ótár jellegű változatot dolgozott ki.

A szinonima fogalmának mai értelmezése

Finály Henrik azokat a szavakat tekintette „hasonló értelműeknek”, melyeknek jelentései annyi pontban egyeznek egymással, hogy bizonyos esetekben egyik a másiknak a helyébe léphet, a beszéd szabatos értelmének megzavarása nélkül. A rokon értelmű szavak jelentései bizonyos jelentés elemeiket tekintve megegyeznek egymással. Kérdés, melyek azok a pontok, jelentés elemek, amelyek egyezése alapján 2 vagy több szó egymással rokon értelműnek mondható.

Tolnai Vilmos erre próbál választ adni, amikor azt mondja, hogy rokon értelmű szavak azok, melyek tartalmuknak egy közös, uralkodó jegyénél fogva, ez alá, mint legközelebbi nemi fogalom alá sorozhatók. Például az eszik, falatozik, étkezik igék azért mondhatók rokon értelműeknek, mert valamennyi ugyanazon nemű fogalom alá sorozható.

Ez nem helyes így teljesen, mert nem minden olyan szó rokon értelmű, amely ugyanaz alá a legközelebbi nemi fogalom alá tartozik: pl.: a tavasz, nyár, ősz, tél az évszakhoz sorozhatók, de ezek mégsem rokon értelmű szavak. Tolnai is érezhette ezt a hiányt és kiegészítette meghatározását azzal, hogy a szavak az értelem minden megzavarása nélkül felcserélhetőek.

A rokon értelmű szavak az olyan közös nemi fogalom alá tartozó szavak, amelyek jelentése csak árnyalatilag tér el egymástól, tartalmuk lényeges elemei azonban azonosak.

A rokon értelmű szavakat két nagy csoportba lehet osztani.

- I. *Lexikogiai értelmi szinonimák.* Szótári jelentésüket tekintve különböznek egymástól, azaz határozott, bár néha csak nehezen kielemezhető értelmi, fogalmi különbség van a jelentésük között: csavarog, csatangol, bandukol, megy, mendegél.

- II. *Stilisztikai, hangulati szinonimák* – év, esztendő, bú-bánat

A két típus között számos átmenet lehetséges, mert a rokon értelmű szavak között levő fogalmi különbség gyakran a stilisztikai, hangulati jellege eltéréseivel is jár.

A nyelv és a gondolkodás szoros kapcsolatának közvetlen következménye az, hogy az egyes nyelvi jelek, az egyes szavak nemcsak nyelvtani sajátágaiknál fogva alkotnak rendszert, hanem belső tartalmuk, fogalmi jelentésük tekintetében is. A rendszer minden tagja összefügg a rendszer többi tagjával. Minden szónak vannak közelebbi és távolabbi lexikológiai szinonimái.

I. A lexikológiai, értelmi szinonimák 3 fő csoportba oszthatók:

1. A tagok jelentése között fokozati eltérés van.
2. Az egyes szavak közötti eltérést a különböző szemlélet okozza.
3. Tagjai jelentésük szempontjából bonyolult összefüggéseket mutatnak, egymáshoz való viszonyuk egyetlen szempont alapján meghatározható.

1. poroszkál, kocog, üget, vágázik, - *gyorsasági fokozatokat* tüntet fel.
szemerkél, szemetel, csepereg, esik, zuhog, ömlik az eső,
ér, csermely, patak, folyó folyam,

A tudományos nyelvben van ennek nagy jelentősége. A köznyelvben a levegő mozgásának jelölésére 4 megjelölést használunk – szellő, szél, szélvész, orkán. A meteorológiában a szél sebességének a jelölésére a 12 fokos Beaufort-féle skála szolgál, mely 12 szinonimával fejezi ki a szélerősség különböző fokozatait. Ezek egymással nem cserélhetőek fel, még az egyhangúság, a stílus változatossága

érdekében sem, mert a tudományos írásművekben a szabatos, pontos megjelölések használata minden más szempontnál fontosabb.

2. Lényegüket tekintve ugyanarra a személyre, dologra, jelenségre vonatkoznak, de más-más szemléletből fakadnak, *a szemlélet különbözősége jelentéstartalmukban is világosan érezhető*. Ugyanaz a nő lehet asszony, feleség, hitves, anya, menyecske, aszerint, hogy milyen nézőpontból nézzük.

3. *Jelentésük között többé-kevésbé határozott, de első tekintetre nehezen felismerhető különbség van*, amelyeket egyesek tévesen azonos jelentésű szavaknak tartanak. Gyakran felcserélik, hibásan használják az ilyen szinonimákat.

PI: hajt – kerget – űz – terel - igei példák

környék - vidék – tájék- táj - főnévi példák

lágú – puha - melléknévi példák

II. *A stilisztikai szinonimák közötti eligazodást megkönnyíti, ha röviden áttekintjük azokat a forrásokat, ahonnan a szavak stilisztikai értéke, a szavak hangulata ered.*

A szóhangulat egyik forrása a *szó hangalakja*. A hangok lehetnek kellemes vagy kellemetlen akusztikai hatásúak. Rusnya – lottyán – kecsegtet - ezek jelentésüktől függetlenül kellemetlen, rossz hatást tesznek ránk.

Lebben- szellő – avar – hallgatag – szépen hangzó szavak, anélkül, hogy a szavak jelentésére gondolnánk.

A szavak rövidegétől, hosszúságától is függ stilisztikai értékük. A hosszabb szavakat tartalmasabbnak, kifejezőbbnek érezzük a rövidnél. Az egytagú szó könnyen elveszti a hangsúlyát, a hosszabb szavakban a főhangsúly mellett mellékhangsúlyok is vannak. A feudális társadalmakban a hosszú nevek előkelőbbek, mint a rövidek. A rövid szavak sokszor nyersegek, ridegek, szárazak.

direktor – diri, cigaretta – cigi,

diri, cigi, csoki, - bizalmas, tréfás.

A szó írásképe is hozzájárul a szóhangulat kialakításához. Más azt a szöveget kézírásban, gépírásban, nyomtatásban olvasni.

Fontos forrása a szóhangulatnak a szó *tárgyi vonatkozása*. Bármennyire kellemes hangzású is valamely szó önmagában, ha kellemetlen képzetek fűződnek ahhoz a dologhoz, amit jelent, nem érezzük szépnek a szót. A hattyú szót nem érezzük szép szónak, de a vele jelölt állatot szépnek tartjuk. A fattyú szót éppen tárgyi jelentése miatt aligha sorolnánk a szép szavak közé.

A szóhangulat forrása még *a szavak eredeti környezete*. Idegen szavak enyhítik a kifejezés erejét, mert burkoltabbak, kevésbé világosak, mert tudományosabb hangzásúak.

A szavak eredete, a tájszavak, a rétegnyelvi szavak, a hangutánzó, hangulatfestő szavak, ikerszavak is jelentős hatással vannak a szó hangulatára.

A szinonimák világába beletartoznak az *állandósult szókapcsolatok*, amelyek a gyakori használat következtében csaknem olyan jelentéstani egységekké forrtak, mint amilyen egységes jelentésű nyelvi jel maga a szó is. A boldogul szóval rokon értelmű a zöld ágra vergődik, a pazarol szóval az ablakon szórja ki a pénzt, az eladósodik az adósságba veri magát állandósult kifejezések.

Minden szónak vannak szinonimái, én közelebbről az **iskolai élettel kapcsolatos kifejezések szinonimáit** vizsgáltam. Gazdag anyagot ölelnek fel, a diákélet szavai rendkívül színesen mutatják be az iskolai világot.

Az ifjúsági nyelv egyik válfaja a diáknyelv. Ez valójában csoportnyelv. Kialakulását nagymértékben segítette a tanulók közösségbe, csoportokba tömörülése. A másoktól való különbözőség kifejezésére, önállóságuk bizonyítására egy külön csoportnyelvet használnak, amelyre jellemző a játékosság, az ötletesség, kevésbé a durvaság, a tiszteletlenség. A diáknyelv keletkezésében szerepet játszik még a tréfálkozás, a vidám hangulat, a diákos csínytevés, az utánzás, a gúnyolódás, a vagánykodás. A diáknyelv szókinccse a diákélettel kapcsolatos tárgyak, fogalmak megnevezéséhez kötődik. A tantárgyak játékos megnevezése, a diákélet szórakozásainak tréfás megjelölése adják a diáknyelv jellegzetes hangulatát, humorát.

A diáknyelv szókinccse a következőképpen keletkezhet.

- *Idegen eredetű elemek*

pl. nagyon tanul - biflázik (<ném. Büffel 'bivaly')

- *Szóképzés* – ez a leggyakoribb diáknyelvi szóalkotási mód. A szó jelentése nem változik, játékos hangulatot, színezetet kap a származékszó. Általában kicsinyítő képző járul a szó csonkított tövéhez, az első szótaghoz.

A leggyakoribb képzők a következők:

- ci**: töci - történelem, naci – nadrág
- csi**: pulcsi – pulóver, dolcsi – dolgozat
- i**: csoki, cigi, kori, nyugi, diri
- tyi**: barát – bratyi – liter – lityi
- ó,ő**: csehó-kocsmá
fatyó – fater
- a,e**: dogá, szotyá – mag
- ka, ke**: cerka – ceruza, fiúka, hölgyike
- óka, őke**: beszélőke, nyalóka
- kó**: spinkó-
- si**: nyaksi – nyakkendő – kuksi – szem
- u**: fizu – figyelem
- us**: butus

- Képzéssel, rövidüléssel keletkezett szavak:

- páciens – paci
- szenilis – szeni
- pedikür – pedi
- politechnika – poli

- A szavak 2. szótagja kicsinyítő, becéző képzővel végződik, i,o,u,a mgh – val a szó megrövidül, és kicsinyítőképzős származéknak is tekinthető.

- filozófia – filo-
- pulóver – puló

- Szóösszetétellel keletkezett szavak.

Hangulatukban, jelentésükben egymáshoz nem illő szavakat illesztünk.

- diiikokárda – buta ember

észcombájn - okos ember

hájtorony - kövér ember

szórdízel - lovas kocsi

macskabenzin – tej

- *Igekötős igékkel alkotott szavak.*

lebóg - kudarcot vall

kitikkad - meghal

ráfázik - póru jár

- *Játékosan alkotott tulajdonnevek: köznyelvi szavakból alkot beszélő személyneveket.*

Atomanti - fizika tanár

Csatamanci - tört.tanárnő

Klórapó - kémia tanár

- *Fantáziával, humorral alkotott szavak:*

bolhabusz – kutya

telihold – kopasz

úszógumi - háj

- *Napi élmények hatására keletkezett szavak*

terminátor - szigorú tanár

recsegráf - iskolai hangosbemondó

hardver - alak

waccsol - bámul, néz,

Nézzük tehát, milyen rokon értelmű szavak keletkeztek az iskolai oktatás, tanórák során!

1. Iskola, iskolatípusok

iskola

Agyfejlesztő Intézet, Auschwitz, börtön, cella, diliház, dugasz-(elégtelen)szaporító, életsanyargató intézet, észház-koptató, észöltőde, fegyház, fejtágító, gettó,

d mérsékelt kibe!

gyerekbolondító, gyerekoktató, gyerekrontó, haláltábor, hotel, időtöltés, ingyenmunka (dolgozunk, de nem fizetnek), istálló, irsul, irsi, isi, kényszerintézet, kínzókamra, kínzóterem, koncentrációs tábor, láger, melegedő, napi szenvedések helyszíne, nyomortanya, okosító, oskola, pokol, pótotthon, rácsosház(börtön), rezervátum, rizsázda, sárgaház, skatály, skola skóla, skólenyka, skolnyica, skolu, skotály, skotyá, skotyó, succsó, sufnyi, sufni (ném. Schuppen=fészter), sula, sulaj, suláj, sulej, sulejmán, suli, sutya, sutyesz, sutyi, sutykó, sutyó, sutyogó, sutyoli, suttyó, sutyu, szekáló, szenvedőház, tanbörtön, tanfegyház, tanoda, tanulóterjesztő, tanulói kégli, a tudomány háza, vágóhíd, vesztőhely, vigyázda

iskolás

albirka, betyár, diák, fejtágító, is-is, isis, köcsög, leprás, nebuló, (<lat. Nebulo 'semmirekellő~kisdíák, kisfiú'), oskolás, rabszolga, skolás, skolnik (<horv. skolnik 'iskolás'), sorstárs, sufnyis, sulás, sulis, sulós, sutyis, sutyó, sutyós, suttyós, számár, szaros, tojás

alsós

alsóbb rendű, aprócska, béka, csacsi, csecskó, csemcsős, csezta (tkp. elsős, az isk. legkisebb tanulója;<seszta?<lat. sexta 'hatodik'→ tkp. hatéves), csicska, csicskás, (← régebben 'tisztiszolga'), csíra, csitri, csivi, csóró, csőcselék, csüntök, dedó egy, „dedó 87”, dedós, dugó, „elsős tacskó, kulyukadt az acskó” (rigmus), emberpalánta, földszintes, gyakornok, hurka, isis, kicsik, kis isis, kisöreg, kis porbafingó, is számár, kis szaros, kis taki (←taknyos), kopaszt, köcsög (a fölnyirt haj miatt a köcsögre emlékeztet, a fül jobban látszik), kölyök, minimat (← kis automata mosógép márkaneve), minis, mogyoró, műtyür, nebuló, pici, picur, picurka, pöcök, pöcsös, pöttöm, pulya (nép. 'gyermek'; táj. 'kiszövésű ember') sisis, sos (<alsós), sulis, suskó, szecska (népetim. a régi diáknyelvből, tkp. elsős <seszta<sexta classis 'hatodik osztályos' – a számozás fordítva történt – azaz: hatéves lat. sex 'hat'), tacsí (← tacskó), tacskó, taknyos, tök alsó, tök felső, töki, tökmag, töpörtyű, töppedtke, töpszli, törpe, vakarcs, zacskó, zöldfülű, zsilicsnaka

felső

anyaszomorító, bácsi /~néni/, bázis, bik (<horv. bik ~bika~), culáer (<cúláger<ném. Zulager 'segédmunkás'), cula (táj. 'hitvány ember' itt: magas, nagydarab'), culák (nép. 'karó';itt: 'magas, nagydarab'), csász, éretlen fater, fejes, fekete sereg („uralkodnak a kicsiken, akár Mátyás fekete serege”), felsőbb rendű, gamó, hatalmas, haver, jobb/ak/, kajla, kamasz, kisöreg, koca, lángelme, lebó („magas, sovány fiú”), ló /lovak/, menő/k/, melák, Mylédi, nagy/ok/, nagydobos, nagyfiú~nagylány, nagy ló, nagy meszelő, nagy számár, néni/k/, okos, ökör/ökrök/, öreg, öreg róka, sős(<felsős), számár, szöör (<ang. Sir a férfiak megszólítása Angliában), sztarej, (<horv. star ~öreg, vén~), tahó (nép. 'faragatlan'), tanonc, tata, tök felső~fölső, tuskó, uralkodó osztály, vagány, vén számár, vízfejű

kisegítő (gyógyped.) iskolai tanuló

abnormális, agyalágyult, agyilag bokazokni/bugyi/rottyant, agyilag zokni, agykérgi gondokkal küszködő, begyós, béna, beütéses, bitgós, bogyós, bugyilag kötöttzokni, buggyant, bugyuta, bumlis, bunkó, buta, dedós, dicisuer, dilli (abnormális, dilli (<cig. dilino 'bolond'), dilingós, dilinkós, dilis, dilisulis, dinka, dinkó, dombegyetemi, dombegyetemista, „egetemista”, egyetemre jár, értelmiségi, észfogyatékos, fafej, favágó, flúgos, gimis, gogyós, golyós, gyagya agya, gyagyás, gyegyós, gyenge,

gyépés, gyógybiciglis, gyógyis, gyógyis, gyógyós, gyógyos, gyógypedál, gyógypedálos; hiányzik egy kereke, mely a többit hajtja; hibás, hibbant, idegroncs, ketyős, korrekciós, krepa (←bekrepált, ütődött), kulichgyuszis (<intézetük a Kulich Gyula utcában van), kulihos, kulikos, lágy agyú, lámpagyújtogató („felnőttként csak erre használható”), lemaradott, nyomi, nyomi gyerek, nyomorék, nyomott agyú, ortopéd, raklis, rohambrigád („mindenen átrohannak, átgázolnak”), rokkant klub, socis, socós, stikkes (ném. Stich 'szúrás, mellékíz, szag'; itt: 'bolond, stiches'), stikstik 04 (<ném. Er hat einen Stich 'elment az esze' + a mentők hívószáma), süni gyerek (<sün), süsü, szellemileg traccs, szellemi toprongy, szuper gyógyós, szűkagyúak, tápos gyerek, viccosztály, zokni

gimnázium

agyalda, fejtágító intézmény, gina, gima, gimcsi, gimi, koleratelep

szakközépiskola

középsuli, középszintűek akadémiája, szak, szakközép, szakiköp, szakischool (<ang. school 'iskola'), szakóca (szójáték), szaksuli, tekó (<tek<technikum), szaktan

szakmunkásképző

dombegyetem (dombon áll), inasiskola, ipari (<iparitanuló-iskola; korábbi neve), ipó (<iparitanuló-iskola), középszintűek akadémiája, kukásképző, munkásképző, MÜM-City (korábban a MÜM=Munkaügyi Minisztérium felügyelte; itt gúnyos: Magyar Ügyefogyottak Menhelye), MÜM-egyetem, parasztegyetem, parasztgimi, parasztképző, rablóképző, számóca (<szakmunkás; szójáték), szaki, szakiképző, szami téboly

főiskola

agyí, bölcsek gmk-ja (<gazdasági munkaközösség), csökevényvizsgáztató, fafesz, fifi, fisi, főisi, fősi, fősulí, fősó (<fősuló)~főshow, fősuló, főszenvedés, koponyaképző, műszi (<divatos suta tévéreklám, melyről csak később derült ki, hogy mozaikszó: Mezőgazdasági és Üzemszervezési Intézet), pedfő (<pedagógiai főiskola), tanulda

főiskolás

csávó, értelmiség, fafeszés, fej, fejes, fifis, fisis, főfej, főfis, főisis, főmajom, főpisis (<fő+p+isis<isis 'iskolás'), fősis, fősulis, gólya (elsőéves), műszis, nagy fej, profi („sokat tud”), tudorka

egyetem

agytár, ego, egyi, észvágó, közgáz, műszi 2, professzorláp („megbuktatják, elnyelik a gyengébb diákokat”), professzormocsár

egyetemista

agyas, agytovábbképzős, doki, egós, egyetem-begyedem (szójáték), egyetemés, egyetempista, egyis, etista, fej, fejes, féltudós, főokos, gólya (elsőéves), lángész, lila agyú, listás, ló/lovak/, műszis 2, nagy fej/ek/, nagyfej, nagy kutya, professzor, professzorka, profi, tarisznyás, tisztás, tudós

S z e m é l y z e t

tanító(nő)

csicskahajcsár, csicskavezér, dirigáló, észkombájn („mindent tud”), favágó, gyötrő/nő/, ofő (<osztályfő), stanecli (ném. Stanitz/e/l 'papírzacskó, stanicli'), szörnyűnyű, tamtam néni, tanár bá, tanári, tanárnő, tanbá, tanci, tanci Mancsi (ikerítés), tanci bácsi~néni, tancsi, tancsi bácsi~néni, tanesz, tani, tankérem, tánéni, tanmama, tanné, tannéni, tannő, tanő, tantan néni, tantannő, tantásnő, tantinő, tan'tó batyi'néni, tantónő, tantós néni, tányitóó nyényi (tájnyelvi utánzás), tovaris, tovarisica, töktörő („a gyerekfejbe ököllel töri bele a tudást”) úcsityeínici

tanár(nő)

fejes, felsőbbrendű lény, idomár/nő/, krétafogyasztó, magyarázó gép, ofő, pom-pom (<a Pom-Pom meséi c. rajzfilmsorozat főalakja: hajszerű csomó, mely folyton változtatja alakját), taánő (<tanárnő), tácsi, tadiriga/nő, take (← tanár úr kérem, tanárnő kérem), tana, tanár bá, tanbá, tanci, tanci manci, tanci néni, tancinő, tancó, tancsi, tancsibá/néni, tancsi bá, tancsi né, tancsi néni, tánéni (← tanár néni), tanesz, tanész, tanhapek, tani, tanka, tankérem, tanné, tan'né, tannéni, tannő, tan-nyanya, tanó, tanta, tanta néni, tantanő, tantás, tárbá, tárnő, tatár, tintanő, tovaris, tovarisica (szln.), tökö (<tan'kérem), vasököl, zsendi (<zsendár, csúfnévből)

szigorú tanár

agyas, banya, bányarémm, bittyós, boszi (<boszorkány), boszorka, bökös, börtönőr, dirigáló, dumás, ET, farkas, főúr, frászkarika, gógyé (<gogyós, golyós 'nem normális'), gyerekutáló, harapós, hárpia, hóhér, kecske, keményfejű, kemény tancsi, kommandós, köcsög, köretanci, kőszívű szörnyeteg, morgó, mumus, „olyan szemét”, osztály réme, őrmester tanci, pandúr, paprikaszósz, parancsnok, pattinka, ráncosképű, rémkirálynő, rigolyás tanár, rohambili, rohantatta, rovó, sárkány szadi, szadis, szadista, szatír, szigimodár (← szigorú), szig tanci, szigorka, szimat, szivar, szörnyeteg, szúrós, tevehajcsár, vaskéz, vaskezü, végzet, végzet asszonya, vén boszorkány, vipera, zsendár, zsendi, zsozé (<braz. Port. José, a Rabszolgasors c. tévésorozat negatív szereplője)

gyengekezű tanár

alamuszi, aranybaba, bady, bamba, béna, bénácska, béna Béla, béna tanár/tancsi, béna-véna (ikerítés), béndzsakezü tanár (<béna), bénus, bötécske, csirke, csokoládé, csontkollekció, „Don Quijote”, engedékeny tancsi, gebe, görény („kicsi, nem veszi észre a csapdát”), gyengus, gyengus tanci, husi, jámbor, kétbalkezes, kispipi, kóma ('ájulat'), könnyű téma, lágyagyú, Lágy Elek, laza liba/tanár/tanci, lezser, limonádé, narkós, nünüke, nyimnyám, nyeszlett, nyuszi, „osztályozni tanulj meg!”, pancser, papucs, pipi, pipogya, porszívó („mindent bevesz”), puhányka, puncsos, rendes tanci, rizsa, runcájsz 2, semmitanár, száraz, szerényke, tarhonya, topa

hetes(az osztályban)

besúgó, bunkó („durva a többiekkel”), csicska, csicskás, dárdás (?<a régi diáknyelvben: 'szolgadiák, ételhordó'), falplannyíró, hatos (szóferdítés), helyettes, hentes (szóferdítés), heteske, heti, heti hülye, hetis, kilencse (szójáték), istanár, rétás, kubi, kukás, kurtizán (lány), lótifuti, makk hetes (a kártyajáték nyomán), nagyszáj, nagyszájú, napos, nyolcas~nyolcas” (szójáték), nyolcaska, osztálykukac,

osztálynyaló, osztályőr/tiszta, ötös („öt nap van tanítás”; 5.-esek írták), pandúr, parancsnok, porfelelős, porfogó, reditely (<szln. Reditelj), rend őr, subi, táblanyaló, takarító „2”, terem átad-vesz, töröld a táblát!-akció, viráglócsoló, zsarnok

osztályfőnök

anyánk~atyánk, bandavezér, bubu, cüfő („örködik az 1-esek = cufó fölött”), dili, életidomár, főnök, főtancsi, fűrer, házi sárkány, Hofi, kotlós, lélekidomár, második anyánk, nagyfőnök, nagyvezér, of, ofi, ofifő, ofimama, ofő, oli, oszfő, oszi, oszifej, oszifi, oszifő, oszifőnök, oszka, oszt.fl, osztfő, osztzi, pótmama/papa, sárkány, tökféjú, törzsfő, UFO, ufó, a végzet asszonya, zaszti (egyedi: Zastava kocsit vezet x az osztzi)

igazgató

agy, bórharisnya (az indián főnök mintájára), dagi, dili, dirci, dircinő, direktor, diri, diri bá, diri bácsi, diri I., dirigátor, dirinő, dirkő, dirnyák, dityó, dizsi, docens, egérlyuklakója, Dozsó, fejes, főbarom/börtönőr/diri/fő, fő-fő, főnök, főtojó, főtuskó („nagy, mint a tuskó”), gazgaz (<igazgató), gidamama (<a Mekk Elek rajzfilmsorozatban; sokat beszél), gidi, góré (<argó 1főnök, vezető’ <cig. goro 'paraszt'), hernó, iga, igabá, igazgazgató, igbá, i.g. (=igé), igi, igibá, ignác (<igazgató csonkítva + játékos képző), igén, ignő, igus, isiisten, iskolafej, izgató, izgatott bácsi/néni, igazgató, izgi, kecske, Mekk-Elek (<Mekk Elek ezermester; sokat beszél), nagy diri, Nagy Fehér, nagyfőnök/vezér, papucs, parancsnok, seriff, suligerinc („az iskola tartóoszlopa, gerince”), sulikoponya, sulipapi, törzsfőnök, Zeus, zigi

T a n t á r g y, tantárgyi óra

Magyar nyelv és irodalom

agyar (szócsonkítás), agypróba, altató, firkantó, maci, mádzsár, magolda, magy (szócsonkítás), magyarszki (←oroszosan), magyesz, magyi, magyka, magyusz, matykó, mogyeri (régies), mogyi, ungaris (<ném. Ungarisch)

magyar nyelv(tan)

agyar, agyar nyt., anya (<anyanyelv); „A szó elszáll, írni meg nem tudunk”, banyanyelv, édes anyanyelvünk/apanyelvünk/mamanyelv/nyanyanyelv, görccstan, gyögi, idős anyanyelvünk (táj.), magoló, magyar duma, magyarnak szép nyelve, magyar nyelvi híradó, magyaros, magyarosan, magyesz, magyi, magyusz, mamanyelv, maminyelv, mogyeri, nyali, nyanyanyelv, Newton (torzított kiejtési hominima), nyeci, nyefa, nyefcsi, nyefege, nyefi, nyefic, nyefő, nyeki, nyekisz, nyekktan, nyela, nyelfi, nyeli, nyeltan, nyelv, nyelvhiba, nyelvi, nyelvkoptatás, nyelvsvi, nyelvsvi, nyelvtörés, nyeta, nyeti, nyiftan, nyivi-nyavi (ikerítés), nyöci, nyöfi, nyöfi-röfi (ikerítés), nyögés, nyögéstan, nyögi, nyögtn, nyötan, nyűftan, nyűgtan, nyűtan, nyűvtan, raghatár

magyar irodalom

agyar, a halál archívuma („mindenki fél”), birodalom, birodalom visszavág (szójáték tud.-fantasztikus film címével), bonyodalom, csupavers, esti mese, ida, irci, ircsi, irgalom, iri, iro (szócsonkítás), ordoa-lom, irodalom-rohadalom-forradalom, iroda-rom, irosz, irzsi, irodalom (<lat. Litteratura 'betűírás, betűrend → nyelvtudomány, szépirodalom'), magyar irodalmi híradó, ordítás, riadalom, rohadalom, rodalom, rodeo, rodi, rogaodalom, roha, rohadalom, sirodalom, szarcsi, unodalom

irodalomóra: lazsaóra

magyartanár: ABC, könyvkukac, könyvmoly, tudósbugyor

nyelv(tan)tanár: alany, nyefis tannő, nyeti/nyögtanár, nyútancsi

I d e g e n n y e l v

halandzsa, hottentotta, nyögtető

angol nyelv

angcsi, angolna, englis (<ném Englisch), engol, inglis (<ang. English)

angoltanár: Jenki, Tábormok

francia nyelv: franc (<játék a homonimákkal: franc¹ 'francia', franc² 'vérbaj')

orosz nyelv

agyinka~ogyinka, csorosz, dö pa ruszki, egyeske, fujj, jegyinica, jizik, kínruszki, kínvallatás, muszka, nyelvtekerő/törő, oh rossz (szójáték), ó rossz, ó-rossz, paruszka, paruszki, páruszki, ponyemajki, roszki, rossz, rosszoros, rossz-orosz, rossz ó rossz, rucki, ruszis, ruszka, ruszkaja, ruszkává, ruszkavinszki, ruszki~ruszki~ruszkij, ruszkij jjizik, ruszki paraszti, ruszki pa ruszki, ruszkitan, ruszland, ruszli, rusznyák, rusznyik. Szása-tan, szovjet, szu (<SZU), testvértan, tuszki, ugorkij

oroszóra: agyinka, ó rossz óra (szójáték), szovjetóra

orosztanár

deszka vidányie, Grisa, Iván Ivánovics, Jelizavézna Parizéra, Katyusa, Natasa: Pá ruszki!, ruszkitanár/tanci, Stobü, Stoeta, sztyepa, Sztyopka, Ucsityelnica

T ö r t é n e l e m

Birodalom visszavág, csata, csatatan, Csokonda, doktor ókor, eseménypredikáló, fáraó, história (<lat. Historia 'tudás, történet, történelem'), históriatár, az idő alagút, ircsi, iszti, isztorija, körténelem, „mesést mondok neked”, mohácsi vész, múlttan, ősköri mesese, mesese, őstan, régiségek, rémtárgy, tatárjárás, töci, töcő, töfi, töki, töktan, tör, törçi, törçsi, törçsi-ircsi (ikerítés), töre, töredelem, törés, töresz, törfi, törri, törti, törtike, untatótan, zgodovina (szln.)

történelemóra: forradalmi óra, 3. világháború

történelemtanár

csatamama/mami, Faktor, fáraó, Herkulesné, Perpetuum Mobile, SS-2 (<ném. Schutz-Staffel 'védelmi osztág'), törtitanár, veterán

K ö r n y e z e t i s m e r e t

köre, környi

F ö l d r a j z

Föci, föcő, földi

földrajzóra: föcióra

földrajztanár: föcista, föcitanár, Földi, Geofrászné, kotkoda, Mátra néni

M a t e m a t i k a

agybetörő/tekervény/torna, bambulínó (<bambul, olaszosan), egyszer kettő, eltört tört, észcsiszoló, faszematika (szójáték), fejtörő, gyöktan, hiberbolha, kittyószáz (<kettőszáz, nyelvbötlésből), köbgyöknégyzetten, körző a négyzetten, logi-módi (ikerítés), maca, maci, magolda, maszek, maszi, masszatan, mat, matat, ma-te (szójáték a személyes névmással), mateatika, matek, matam, matematica, matézis, mati, matik, matika, ma-tika (szójáték a személyes névmással), matka, matosz, matrica, matrjosa, matszak, matus, matyek, mátyemanyika (oroszosítva, népetim.), matyematyika, matyemátyika, matyi, matyicka, matyika, matyiku, matyó, mérési gyötrelem, mérmat, nyúztan, patika, Pi, retek (szójáték), „sok benne az ismeretlen”-tan, számháború, számkaloda („egész órán számokat írunk = kezünk kalodában van”), számkolostor/kórtan, számok csatája, számolda, számló számvilágtan, szögtan, taktika, tatek (szójáték), tematika (szócsonkítás), vonaltan

matematikaóra: alvó/észcsiszoló/kínzó/matyióra

matematikatanár

Derékszög, Egyenes, Ká négyzet, Kocka, kockafej, Maróti tanár úr, matektanci, Precízke, Számkukac, Szögmérő, Vonalzó

F i z i k a

Agytompító, amperusz, ampervadászat, áram, áramtan/ütés, bamlulós, cifika, életkromos hálózat, elektronhiány (műszó), elektronik kicsinálík (rímjáték), elektrosokk, fázik a ... (szójáték), feszültség, fici, ficka, fifi, fifika, fikusz, filozófia, fióka, firci, fisics (<ang. physics), fiszka, fiszkó, fityó, fiz, fiza, fizi, fizi-bizi (ikerítés), fizibuzi, fizica, fizicska, fizik, fizika-risika terápia (szójáték), fizika-rizika (ikerítés), fizikom, fizikoterápia, fiziksz (<ang. physics), fiziku, fizikum, fizimiska, fizinya, fiziosz, fizisz, fizix, fizka, fizkó, fizkultúra, fizók fizok, fizóka, fizosz, fizqant, fiztan, fizu, fizujsz, fizus, fizuska, fizusz, fjázika, frici, fricika, frizbi, frizi, furikó, fűzi, fűzik, fűzisz, fűzosz, gizika (szójáték Gizike tanárnőről), jizika, kísérleti, mágnes, mágnestan megrázó, mizika Ohmia, olvasás, rizika, súlylökés, tükörtan, unalom I., untató, vágóhíd, végzet voltusz, zika (szócsonkítás), zizi

fizikatanár

Amper, áram, áramos Panni, Csontrakéta Csöves, Csöviké, Deszka faktor, fizikatancsi, fizustanci, ízia, Newtonné, Newton-tündér, Részecske, Rugós Erőmérő, szögmérő, Wéwé (← w/w 'térfogatszázalék')

K é m i a

Atomtan, bombázás, boszorkánykonyha, buboréktan, bumml, búztan, csak egy robbanás: volt iskola, nincs iskola; durranó, durranógáz, durranómia, gázgyár, gázkamra, HO₂, himia~hímia, himija~hímija~hímija (or.) himjá, hogyan készítsünk bombát?, ionok harca, keke, kélia, kém, kema, kéma, kémcsi, kémcső, kémcsöves, kémesz, kemi, kémi, kemika, kémika, kemikál, kémikum, kéminya kémiosz, kémisz,

kemiszt, kemix, kémlelő, kemmia, kémosz, kémus, kémusz, keom, keverkékten, kimiusz, kimi, kísérleti, kísérletten, kóma, kotyvasztatan, kotyvasztás, kotyvasztástan, kotyvasztó, kutyuló, labor, laboros, láthatatlan ember, lombik, lombik kombi, lombiktan, lötyytan, magtan, méregkeverés, méregkeverő, méregkeverők szakköre, miska (← fizimiska), molekula, pipetta, plum-bumm (<lat. Plumbum 'ólom', szójáték), rémia (szójáték), rémtan („félnek tőle”), robbanás, robbanásveszély, robbanógáz/tan, robbantás, robbantásdi, robbanástan, robbantyú, Shaw (e: sav; szójáték), szubsztitúció (<lat substitutio 'behelyettesítés'), taxi, taxikonyha, tudi, tűz- és robbanásveszély, tűztan, tűzveszély, unalom II., vegyszertan, vegyülettan

kémiaóra: atom/bugyborék/bűzóra, Ciánytúk órája, füstölgő/gáz/kémcső/kémiaóra, kinszenvedés órája, Klór-anyó órája, koktélóra kotyvasztó/labor/molekula/robbanóóra, szuperszonikus robbanások órája, tűz/vegyióra

kémiatanár

boszorkány (<boszorkánykonyha; alkimisták!), Ciánytúk, cinkanyó, cloranyó~Klóranyó, gázkamra felügyelő, Háckettő Ottó, Kémcső, kémcsőfejű, klórnéne, molekula, Nagyvegyész, Pancsacs, Pavlov, Periódus, Robbanóbaba, Robbanó Lédi, Ultraibolya

B i o l ó g i a

állattan, „állatvilág”, bájológia (népetim.), bájologi, belezéstán, bichológia, bifi, bigi, bigyó, bigyológia, bigyos, bigyusz, biológia, bijos, bikológia, bikos, bili, bilárd, bilivilág, bilogóia, bió, biog, biogaz, biológ, bioyon, biosz, bioszlógia, biosz-logosz, bityó, bogyó, bonctan, boncolgató, bugyológia, csontvázoló, dögi, döglő, dögológia, dögtan, döglővilág, döglött világ, dögvilág, dudvatan, élővaci, gaztan, gaz- és dögtan, gizgaztan, halottvilág, hullatan, hullavilág, lobogó, madár, magtan, töktan

biológiaóra: belezés/boncóra, buggyantak órája, dögtan/élő/féreg/tökóra

biológiatanár

állatismerő, bagoly, biosztanci, bogyó („ha kövérkés”), bombázó, Buga doktor („ha vöröskeresztes tanár is”), Csincilla, dögdoki, dögtantanár, Ex katedra, Fidó bácsi (három közül a legnagyobb kutya neve rajzfilmsorozatban), hómó szápiensz, Kukkancs, Mekk~Mekk Elek, Samu

T e c h n i k a

Barkács, barkácsoló, beknika („Beck nevű tanárról”), birka-barka (<barkácsol, ikerítéssel), Csináld magad! (jelmondat), eszkába ('kéthegyű lapos vaskapocs')>eszkábál 'hevenyészve összeállít'), fabrika (lat. Fabrica 'műhely'<fabricare 'elkészíteni')>fabrikál 'barkácsol'), fabrikusz, farágás, faragcsa, faricska, faricskatan, farigcsa, farigcsáló, fifikálás (<a Delta c. folyóirat Fúrás fifikával c. cikke nyomán), forgács, főzőcske, fúrás, fúrás fifikával, furdancs, fűrésztörés, gürzés, gyak (<a tantárgy korábbi neve: gyakorlati foglalkozás), gyaki, gyakorlat, gyakorlati, gyaks, gyaksi, gyaksza, gyakszi, gyakszi-foxi, gyakszi-taxi, hasad a hasad, kábel, kalapács, kapálózás (← kalapálás), kiskalapács, kontárkodás, kopácsoló, kopogós, kotyvasztó, meló, munka, műszaki, nika (<technika), nyulbálás, poli (<politechnika), rabszolgasors („nehéz fizikai munkát végzünk”), robot, satus, satutan, satutekerészeti mellfekvenc (szójáték korábbi analógiára), tech (e: tek), techi, tec-hnika, technike, technix, technokol, teci, tecnika, tecó, tecőhő

(<szócsonkítás, fonetikus ejtéssel), tecőnik, teh, tehniczni, tek, teka, teke, teknik, teknyik, teknyika, tek-tek, tekó, tekóca, töci, töcöka, töcökő, tyechnik (or.), volt ujj, nincs ujj

technikaóra: barkács/gyak/kalapács/lazsáló/robot/satus/satuskaóra, szótagolóóra, Szörnyeteg órája, unalmas óra

technikatanár

Barkácsolás tanár, Colostok <ném. Zollstock 'összehajtogatható mérővessző'), dogeszos („ha sok dolgozatot írat”), Fia-farag úr, gyaksitanár, Ipari Áram, Kalapácsfej, Seprűs Nyanya (← háztartási fakultáció), szerelő, szögfej, techki tanci tekintatnár

R a j z

abi-szabi (ikerítés), ákombákom, baktan (a rajzbakról), birka-firka, ceruzakoptató, cirka, cirka-firka, csendélet, csuklómozgató, dzsokonda (<ol. La Gioconda: Leonardo d Vinci fő műve, ismertebb nevén: Mona Lisa), ecset, festés-mázolás, festést-mázolást vállalok, firka, firka-birka, firkáció, firkácska, firkálás, firkálda, firka-móka, firkanc, firkancs, firkantó, firkászat, firkatan, firkázda, firkuc, firkusz (<firkál), fricka, grafika, ickaficka, irka, irka-firka, kapirgálás, kapirka, karctan, karikatúra, kence-fece, kence-fince, kéztorna, klajbász, kocka, likovni (<szln. 'képzőművészet'), macskakaparás, majszter, mázolda, mázoló, művészet, művészeti, pancs, partvis, paszmit (<táj. paszmatol 'maszátol'), pecsnizés, pepita, Picasso, pihenő, piktória (lat. pictor 'festő'), piktúra (<lat. pictura 'festés, festőművészet, festmény'), pinga (<lat. pingo 'fest'), pingálás, pingaló, pingásás, pingászat, plecsni, rajzolás, rítus, riza rizók, rizza, színestan, színtan, tempera, töri-pingáló, ujjedzés

rajzóra

botkezesek órája, ceruzakaparászi óra, ceruzakoptató óra, ceruza/festői/estő/ficka/firkáló/firkanc/firka/firkász/firk/irka/kaja/kézhasználóóra, Leonardo da Vinci órája, mázolás óra, mázoló/pancsolási/pincs-pancs/pinga/pingálóóra

rajztanár: cerkagép (zsírkréta márkanévéről) divatlédi, Firka lány, Irka-Firka, Lencsilány (a nemrég divatos lencsibabáról), lóti-futi, művész úr, Pamacs, Pemzli, vonal

É n e k – z e n e

Cincogás, dandaló, diliház, dó-zó (a szolmizálásról), farkasok üvöltése, glaszbeni (<szln. Glasbeni), hangszálrezegtető/szakító, kornika, kornyika (<kornyikál), kornyiki, kottamérgezés, kronika; la, la, la; lalalala, lá pentaton, macskaária/nyávogás/zene, mnyúzik (<ang. music 'zene, muzsika') nyávogás, nyávogi, nyegtan, nyekerde, nyekergés, nyekergő, nyekeri, nyenyere (<népi húros hangszer: tekerőlant), nyikkancs, nyikk-nyekk, nyikorga, nyikorgás, nyikorgó, nyikorgós, nyikorog, nyivák, pényje, szentmise, szó lá dó mi, tébolyda, tra-la-la~ trallala, zajászat, zajtan, zendi,

énekóra: dandala~dándáló óra, kornyika/kottamérgező/lalala-óra, mise, nyávogi/nyekergés/nyikorgó/rikácsoló/trilláromóra

ének-zenetanár: Aida, Anna Nyikorogna (népetim., oroszított) Bagó-Dugó, Dó-Szó, G-dúr, Hamiska, Kornyika, kottaanyó, Kotta apó, kottafej, Kottakukac, kottamanci; Kotta Mancsi, a papagáj; Kotta Panni, Nyikorogna, Paganini, Protkó, Sandokan Tátika, Tátógó tanár, Traiala, Violin, Violinkulcs, Zsenya Nyikorogna, Zsozé

T e s t n e v e l é s

bukó, frekvenciás, homály, tizedelés, csontmozgatás, életben maradni, fizikultúra, fogyasztó, fogyókúra, fogyózda, fufi, futrinka, izomláz előidézése, kéz- és lábtörés, kocogó, konditan (<kondíció), lasztibúvölet (<labda, becézve), légió, lihegés, lihegő, mozgástan, nyaktekerészeti mellfekvenc (←a 'nyakkendő' régi elnevezésének diáknyelvi humoros értelmezése), porcmozgató, tea, tesa, tesi, tesnev, tesó, tesónevelés, test, testi, testkultúra, testnev, tevenyektető, torna, tornya, torta, tortúra, ugra-bugra, ugrálda, ugri-bugri, zötyögtető

testnevelés óra: bukfenc/futó/lónyúvasztós óra ("hajtják, mint a lovat; vö. veri, mint szódás a lovat") mozgató/ordibáló/tortaóra (<torna)

testnevelőtanár: Bukfenc, futóláb, medve béla~ Medve Béla, tesitanár/tanci, tevenyektető ("lassú, mint a teve- típusú gyereket is megmozgatja") Zsipp-Zsupp

O s z t á l y f ő n ö k i ó r a

beolvasó, bubó-óra (<Dr. Bubó orvosként szereplő bagoly rajzfilmsorozatban), duma, duma/gyóntatóóra, lélekidomár (Jókai-regény nyomán) lélektan, lelki, lelki alaktan, lelki duma/fröccs, letolás, nyammogás, ("lassú, unalmas) OF, ofi, ofi-óra, ofó, ofői, ofői óra, ofóo, ofóóra, oszfó, oszi, oszi-foszi, oszifoszi óra, oszifó, oszifői, oszifői ór, oszifőnök, oszifőnöki, oszifőóra, oszi-óra, oszt. osztf, osztfő, osztfői, osztfői óra, osztfőn, osztfőóra, osztzi, osztifő, osztióra, ráncbaszedő óra, razredniska, vesszős óra

F a k u l t a t í v ó r a

böngészde, dupla hülyeség, érdeklődőóra, fak, fakci, fakcsi, fakesz, faki, fakióra, fakó, faksi, fakszi, fakt, fakta, faktó, faktóra, fakulás, fakult, fakultáció, fakultatik, fakusz, fusi, GMK, kívánságműsor, plussz nyűg, utószervenedés

L y u k a s ó r a

abla, áramszünet, csúszóra, diáköröm, egérlyuk, ementáli ("olyan lyuka, mint az ementáli sajt") fehér holló (←ritka), felszabadulás, foltosóra, gyerekek öröme, gyorstüzelő, jó óra, karika (a lyuk érzékeltetésére), korrepetálás, kuk-luk, lik (táj.) lika, likasóra, likkancs, lógás, lógóóra, lógos, lógosóra, luk, lukasóra, lukszi, lyuk, lyuk a lyukban, lyuka, lyukesz, lyukica (horvátosan), lyukó, múzeális darab, örömműnnp, potyaóra, szuperóra, nixóra (<ném. Nichts 'semmi'), nuku-örömóra, pletyka, potya/repedtóra, rövidzárlat, szabadóra, Szabadság! (←korábbi pártköszöntési forma) szabi, szakadék/szuperóra, trappista, új élet, üresjárat, üresjáratú óra, üresóra, vidámpark, yoko, "zokni" óra

bizonyítvány

álmaim könyve, bigyó, bizi, bizó, bizonyítvány (népetim.), emlékkönyv, erdő, értesítő, év végi anyaszomorító, flepni, gyászjelentés, gyilkos galóca, hulladék, ítélet, jegytartó, képmás, kukurinyek, lepra, marhalevél, mérgesítő, saláta, sulipasszus

(<'ütlefél, marhalefél' <lat. passus 'lépés, lábnyom'), számárpakszus (<passzus), szemét, a titok őrzője, tükörkép, vécépapír, végrendelet, zizi

órarend: napi parancs, napi szenvedések leírva

a tanár magyaráz

altat, beszél a falnak, áriázik, csacsog, dirigál, dumál, dumcsizik, dumizik, durrog, duruzsol, elereszti a dumát, a falnak beszél, fecseg, fejet tágít, félrebeszél, gagyog, hápog, karattyol, kotyog, köhög a bolha, lafatyol, lefetyel, lelkizik, levág egy félórás dumát, löki a szöveget, megint kezdi, mesél, motyog, mutogat, nyomja a lelkifröccsöt/sódert/a szöveget, okoskodik, okít, öblöget, papol, politikál, prédikál, rojtozza a száját, rőfög, sír a szája, szónokol, szórakozik, szórakoztatja magát, szövegel, ugat, untat, verklizik, zsebembe beszél, agytankolás, altató, дума, esti mese, észcsiszolás, fejtörő, hangszáltkoptató, hegyibeszéd, lelkiduma/fröccs, litánia, meseszöveg, mise, rizsa, süket, szónoki beszéd, tanduma, unalomszöveg

a tanár feleltet

arat, éget, faggat, gyötör, karóztat, nyaggat, nyúz, macerál (<lat. macero 'áztat; kínoz, gyöngít'), vallat, veséz, csata, égés, elmebajnokság, észcsiholás, foghúzó, ítélet, ítélethirdetés/idő, rözzögtetés (<táj. "pillanatok felelés előtt és alatt") untató,

dolgozat

agymasszázs, altató, di, doci, docó, dodzsi (divatos képző) doga, dóga, dogesz, dogi, dogus, dolcsi, dolcsina, dolesz, doli, doli, duga, dugattyú, kemény dió, tudáspróba

röpdolgozat

áramútés, cetli, express ("gyorsan, váratlanul írják") fecni ('kis papírszelet, rongy' <ném. Fetzen 'darabm rongy, cafat') kiskontrolka, levélhullás, röpülő doli, röpbe, röpcsi, röp doga, röp doli, röpi, röp idolga, röpike, röp ipapír, röp irat, röpke, röp kény, röpki, röpő, röp pentyű, röp pi, röp ül a röp ülő, szárnyas, villámcsapás

a tanuló izgul

cidrizik (<ném. Zittern 'didereg, fázik, fél, reszket'), citerázik, csikot húz, dadog, drukkol, ég, éhes, erős lámpaláz, erős lámpaláza van, eszi a keféét, fáj a hasa, fogak közti mérkőzés, görcsöl, ideges, izgimámár (mámoros Xizgalom), izgimizgi van (ikerítés), izgis (<izgulós), izzadás, izzadó ész, izzik, kocognak a csontjai, kocsonyázik (tkp. remeg), körmét rágja, körömrágtá egér, lámpalázás; láza, lerágja a körmét, majréz, majrézik, (<argó 'fél' <jidd. Majre, majróh 'félelem) mákol, mámoros izgalom, nyárfalefél 2 (<reszket, mint a nyárfalefél), odavan; rezel, rinyál, stresszel (< stressz <ang. stress 'a szervezet erős v. gyakori megterhelésétől létrejött állapot') szorít, szorít a cipő, szotyolázik, teljes ideggörcs, tök ciki, vacog, verejtékezik, vörös a feje

a tanuló lapul

bújik, bujkál, cipőfűző hadmozdulat (lehajol), elbújik/simul, fülét-farkát behúzza, gubbaszt, hallgat, mint a sült hal az akváriumban; húzza a fülét, húzza magát, kámforoz, keresi a tegnapi napot, kis sunyi, lapi, laposkúszást gyakorolja, lapul, mint nyúl a fűben; majrézik, pulizik, rejtőzik, simul, sumák, sumákol, summog, suny, sunyi,

sunyik, súnnyik, sunyít, sunyizik, sunyog, sunnyog, sunyul, süllyed, süllyedezik, fáj a hasa;

a tanuló jelentkezik a felelésre

ágaskodik, antennázik, buzgó, buzgólkodik, buzog, csápol („mint a robot”), ember; aki túl sokat tud; felteszi a mancsát, feltartja a kecses kacsóját, feltűnési mániája van, fitogtat, fölrakja a pracliját, fönn van a piskótája, fűti a kezét, integet, jelez, kalimpál, kapálózik, nyalókázik, nyújtózik, nyújtózkodik, nyúlászokodik, nyúlik, pattog, pedál, stréberkedik, szárnyal, tornázik, trappol, ugrál, villog

a tanuló ragyogóan (ötösre) felel

bemagolta/mázlizott/remekelt/vágja a szöveget/vágott/vált, borúra derű, brilliroz, cél, csúcs, domborít, dől a szó belőle, fújja a leckét, játssza az eszét, jól mondja a szöveget, jellő, két lábon járó lexikon, kiállta az ötpróbát, kirázza a kisujjából, kitálal, kitűnőcske, kivágja a rezet, kivágja magát, kivirul, köntöst kapott („ötöst”), könyvmoly, lángesz, ledarál, magol, maximum (’vminek a legmagasabb foka’<lat. ’legnagyobb’) mázli, mázlija van, produkál, produkálja magát, ragyogóan dumál, remekel, stréber, szépen dumál, szépített, tök jól felel, villant, villog, virul

a tanulót megdicsérik

babusgatják, bravó, cicomázzák, csontot kapott, dédelgetik, dicsit kap, elkápráztatják, hízlaló, simogatják, teli kobak, tök jó, unalmas kedvencke, ügyi vagy

a tanuló kínlódik felelés közben

bedobja a törölközőt, beremekel (ellentét), dadog, eszi a krétát, hammog, hantál, hápog, hebeg-habog, hetet-havat összehord, hoppá, húzza az időt, időt néz, izzad, kiizzadja magát, köhög, nyögdécsel, nyöglődik, nyöszörög

súgást vár

Add a drótot! Dobd a laszti! Dumáljál már valamit! Duruzsolj!

fülel, fülelés, fülest vár, hegyezi a fülét, kagylózik, a kis nyuszi/vakond, ledrótoz, másra támaszkodik, nagyfül, na mesélj már, tapad a szeme az osztályra, telefonál, telefonhívást/telefont vár, várja a drótot/hátszelet, várja a jó hírt az URH-n

súgnak a tanulónak

cincog, dumálnak, felhívják, felmentő sereg, halkán dumálnak/szólnak, jön a felmentő sereg, kelepelnek, leadják a drótot, megy a drót, regélnek, sugyognak, susmognak, susognak, sziszegnek, telefonálnak, telefonja van, téves kapcsolat, veszi a drótot

súgás

csomag, csőposta, diákposta, drótnélküli telefon, felszabadítás, füles, gmk, halk segítőkézség, ingyenposta, kagyló, kagylózás, kapcsolat, kíségetés, kíségető, kotyogás, morzé, néma ábc, nyöszörgés, osztályriadó, összkomfortos hangposta, segély, segítés, segítség, sugár, sugárzás, sugi, sugi-bugi, sugó-dugó, sumi, susmus, susmutolás, susu, susogi, susori, támasz, távirat,

a tanuló csal a könyvből, füzetből

ágyúzik, célóz, felfegyverkezik, fusizik, háborúzik, kattózik, kipuskáz, koppant, kukál, kukkerezik, kukkol, les, leselkedik, lesen van az orra, lesi, lesipuskás, lesipuskázik, lő, lövöldöz, némán lövöldözik, pusizik, puskás, puskáz, pusenykázik (oroszosan),

puskétázik, pumog, pyskázik (orosz u-val), simlizik (<argó simlis ~megbízhatatlan~<ném. Schimmel 'penész'), slattyol, sunyizik, svingláz (szln.)

az iskolai család eszközei

ágyú, atombomba, bomba, cetli, cipőtalp, csúzli, dörgő, dugilap, dugipapír, elektromos puska, fegyver, fusi, gépfegyver, hatlövetű, kutyanyelv ('hosszú, keskeny papírlap'), lesés, löfegyver, másenyka (?<másol, oroszos hangzással), nagyágyú, névjegykártya + zakó, radír („felszeletelik, s beírják a képleteke”), pad alatti posta, padra írás, parittyá, pisztoly, pofa, pufi, pufóka, pusenyka (<puska, oroszosan;), pusi, puska, puska = bajban barát a jó barát, puskapapír, puskéta, puskin (szójáték), pyska (orosz u-val, játékosságból), rakéta, repülő, revolver, ruci, slatty („suttyomban les”), sugupapír (táj.), svinglica (<szln.), tenyér („beleírnak”), tollbetét, vignyetta a kézre (<vinyetta<fr. vignette 'címke'), zsebibaba ('zsebszámoló')

a tanár rajtakapja a csaláson

elcsípi, ellenhatás, fülöncsípi, gyufázik, kilesi/pecázza/szúrja, lebuktatja, lecsap rá/durrantja/égeti/fegyverzi/füleli/leplezi/lötte/szereli/veszi, megcsípu/lesi/szívja/szopja, megvan a puskás, nyakoncsípi, pacs, rácsezsett, sasszem, szivacs, telitalálat, téves kapcsolás (a tanárhoz jut az „adás”)

a tanár utazik valakire

beleköt, betáblázza, bukórepülés, cumiztat, cikizi/k/, heppel, kiböki/cseszik vele, kikubizza~kiskubizza (<argó skubizik ~néz, figyel'), kipécéz/pécézi, kirúg rá/szadizza/szúrja/szúrja magának/szúr vele/tol vele landol, megpályázza, nem bírja, nem bírja a buráját, nem csípi/hagyja, nyaggatja, orrol, pekkel, pikiroz (<szln. szleng pikira 'pikkel'), pikkel /rá/, piszkál /vkít/, piszkálósdit játszik, ráhajt, rájár, rákészlül (táj.) rálandol/mászik/megy/pikkelés/ragad/repülés/szál; rászáll, mint keselyű a dögre: rátapad, rühell, spikkel rá (<pikkel), szadizik, szadizza, szekálja, szivatja, szívózza, tapad, ül rajta

a tanuló nagyon figyel az órán

bámul, buzgó mócsing, buzgóskodik, buzog, csodagyerek, csupa fül: csupa szem, dagad a feje a tudománytól, dülleszt a szemét, fülel, gúvad, gúvad a szeme, „gúvadó szemetek tanárra vessétek!”, gúvizik, gúzül, hegyezi a füleit, hígagyú, kagylóz, kiesik a két szeme, kiesik/kigúvad a szeme, kiszúr, kocsányon lóg a szeme, kokszol („fénylik a szeme, mint a koks”), koncentrálni, kukkol, kukszik külön, les: les, mint Rozi a moziban: mereszt a gubóját, nyal, nyalizik, örködik, pedálozik, pedáns, puncsbobo (<ang.<ind. punch 'ízesített, rumos, édes, teaszerű forró ital' + ang. szleng bobolink 'fecsegő'), puncsol, puncsoskodik, puncsol, rájött a 45 perc, sasszem, stréber, stréberkedik, a szemei keresztbe állnak, szeméit meregeti a tancira, szót eszik, teszi a fejét/a jót, tömi a fejét/kókuszát, tudós egér, túlbuzgó; úgy néz, mint egy sas

a tanuló „alszik” az órán

alszasz, bamba, bambul, bedobja a szunyát, bedobta a törülközőt (a sportnyelvből), bevágja a szundit, bóbiskol, bundizik (<bundázik<alszik, mint a bunda), bunyik, csak testben van ott, „csendesén kérődzik”, cseszik figyelni, csicsikál, csucsukál, döglődik, dugig van, durmol, elbambul/kalandozik/szunyál/terpeszkedik/terül, fárasztja a tanár, fekszik, fetreng, horkol, horpaszt, hunyál, konzerválja magát, kóvályog, kuksol, kumít, lanyhul, lapít, lapul, lazít, lazsál, „lusta Dick”, mafla, mormol, mormota, nyugszik,

otthon érzi magát, párnás, pihenget, profizik, sunyít, szende-muszi, szende-szundi (ikerítés), szindít, szundizik, szunyál, szunnyad, szunyókál, szunyózik, tehénkedik, tentél (<tente, altatószó), trehány, unatkozik, unja a banánt/dumát, unja már az egész paklit, vágyakozik

tanulás

agyfárasztás/tankolás/tömés, észkoptatás, gürizés, güzülés, önkínzás, önsanyargatás

nagyon tanul

agytankol, be akar vágódni, bebújik a könyvbe, beledöglik/húz, belekeveri a bűdös káposztalébe a szöveget („a fejébe vési”), benyal, biciklizik (tkp. 'hajt'), biflázik (<ném. Büffel 'bivaly'), buzgó mócsing, buzog, darál, energiakészletét tölti föl, falja a lecajt, fejét tágítja, gázt ad, gürizik, güzi, güzü, güzül, hajt, hajtja magát, igyekszik, iskolamániás, kapaszkodik, kínozza magát, könyvmoly, lovat reggelizett (<táj. 'rövid idő alatt sok mindent elvégez), magol, marhára szerelmes lett a salátájába, megnyomja a gombot, művelődik, nagyon rág, nyálaz, nyalis, nyalis, nyalizik, okoskodál, pedáloz, pifláz (táj.), ráhajt/kapcsol, rálép (ti. a gázpedálra), rizsál, sóhajt, sréber, stréberkedik (<stréber 'törtető'<ném. Streber 'törekvő, törtető'), teker, tömi a fejét, törí magát

bevágja a leckét

bebiflázza/csapja/darálja/dobja a lecit/keni/magolja; bemagol, bár a suliban naprázni nem lehet; bemagul (táj.), benyalja/vágja magába; bevágja, mint szél a budiajtót; beverklízi, bifláz/ik/, fűlig tanul, hülyére tanulja magát, kényszerduma, magol~bemagolja, nyalizik, pedálozik, skandál, szemez (← magol helyett; szinonimacsere), trehányka

O s z t á l y z a t / é r d e m j e g y

osztályzat: anyaszomorító, siralomház

ötös

áruló jegy („stréber, magoló kapja; a többiek árulónak tekintik”), bravó, cseresznye, csicsóka (<a Csicsóka és a moszkító c. film mindentudó fiúszereplőjének nevéből; köznevesülés), csikó, csillag, csillagos egyes, csúcs, dagi jegy, délibáb, fejes kettes (tkp. fejre állított kettes), formás, gömbölyű, hafcsi, hasas, hurka, izmos, kafa, kaficsek (<kafi<kafa 'nagyon jó'), kalapos, kalapos bácsi, kalapos kampó, kedvencke, keljfeljancsi, köntös, kvint, ('ötöd; hangköznél az ötödik hang'<lat. quintus 'ötödik'), műszí, nagyhasú, Ödönke (<a horvátországi Hahota c. gyermekújságból kölcsönözve), öti, ötvös, ötyi, pancs, paraszt elégtelen (régében az ötös számjegy az elégtelen jele volt), pipajegy („lepipál vele mindenkit”), piroska (<or. pityorka), petyor, pityorka~pityorká, pityorko, pityorku, pjáty, pocak, pocakos, pocakos egyes, prima (<ol. prima 'első'<lat. primus, -a, -um 'első; legelső, legkiválóbb'), primás (itt: játékos képzés a prima-ból;<lat. primas 'az első és a legelsőbbek egyike'), sarló, szőlő, szuper, szuperjegy, talpas, tenyeres („öt ujjá van”), tökös (<tök; az ötös számmal megjelölt régebbi elégtelen neve)

négyes(jó)

csetüre, csityorka, egyenesek gyűjteménye, gólyaláb, gyénes (anagramma), hullám, kisszék, kvárt ('negyed, negyedrés; hangköznel a negyedik hang' <lat. quartus 'negyedik'), merev, nedves, nyakas, az öt alattvalója („sorrendben alatta van”), régi kettes, sánta, star, szegletes elvtárs, szék, székláb, támaszgólya, vitorlás

hármás(közepes)

arany középút, Balázs („a nagy B jobb oldala hasonlít a hármásra”), Balázska, cicafarok, csak görbüljön, derekas, ernő („nőhet még a jegy”), felezett nyolcas, fél nyolcas, fésű, gereblye, gömbi, gömbölű, gömbölyded, gömbölyű, görbe, görbehátú, görbített, hárem (szóferdítés), hárfa, holló, hordó, kanyar, kerekhasú, kétkerekű, közép, közép pinyő, közí, madár (← a repülő madár sziluettje), ördög villája, pocakos, szemüveg, terc ('hangköznel a harmadik hang' <lat. tertius 'harmadik'), tevehát, trica (<horv. 'hármás'), trin, tris (<or. 'három, hármás' magyar képzővel), trityorka (az or. pityorka, csityorka analógiájára ← 'három, hármás'), trosenyka, trojka

kettes(elégséges)

átmenő jegy, bekacsáztam (← kettést kaptam), béla (<bélás), bélás (<argó bé'kettő'), bot, csikó (a ló vagy sakkfigura formájáról; a régi diáknyelvben 'elégtelen' <cseszko vagy cseszi, eredetileg a csizmadiák gúnyneve), csúzli, duj (<cig. 'kettő'), duó (<lat. duo 'kettő, két'), dvá, egš (<elégséges), fordított ötös, gamó, gida („formája a gida nyakára hasonlít”), görbe, görbenyak, görbül, hattyú, hattyúnyak, hattyúnyakú, hullámszás, hurok, kacsa, kampó, kanyar, kanyarodó, kegyelemjegy, könyöradamány a szegényeknek, liba, libanyak, majdnem fa, majdnem pecabot, proletár jeles/ötös, retkes, sarló, szeka fölő, szekunda (<lat. secunda 'második'), talicska, talpas („a számjegynek talpa is van”), talpas ötös, tőké, veszélyhelyzet

egyes(elégtelen)

ág, ág meg vessző, ágyin, agyinka, ágyinka (magyar kicsinyítőképzővel), ágyú, akasztó, akasztófa, alágyújtós (←fa), ásó, atom, bagesz~bágesz, bagó, bat (?<szln. bat 'ütő; harang neve'), bélás, benyó, bitófa, boszorka, boszorkány, bot, bukfenc, bukta, bunkó, cajku (?<szln.), campó, ceka (<ceruza), cerka, ceruza, cetka, cöf~cöff (<cövek csonkítva, torzítva), cölöp, cömpó (<horv. szln. táj. <kampó), cövek, cuf, cufó, cuka, cukorka, cumi, cumó, cupa, cvek (<szln. szleng 'cövek'), cveka, cveká (<szln. táj. cveka 'cövek'), cvök (<szln. táj.← cvek), cseszlovák~cseszko ötös („ott az ötös számjegy az elégtelen”), daci (<a régi diáknyelvből: szekunda + -ci képző), dákó, dakszi (<dakszli), dakszli (<ném. Dachsel 'tacska, borzeb'), debacó, dekk (<argó 'cigaretta, csikk), derékszög, deszka, dió, duci, duga, dugasz, dugattyú, dugasz, dugó, dugóhúzó, dzsigoló (<ang.-fr. gigolo 'parkett-táncos, selyemfiú, zsigoló'), egyenes, egyenes ötös, emelkedő, az erdősáv első tagja (fa; körülírás), fa, facsavar/dugó/fakabát (<örbődé), fakó; fási TÁSI jónapot (szójáték a fásítási kampánnyal és az iskola régebbi nevével: Testnevelési Általános és Sportiskola), fásli, fenyőfa, ficak, figaró, finyasz, frinyó (tkp. 'orr'), fogas, furkóbot, fúró, fűrés, fütty, fűzfa, gamesz (<gamó), gereblye, gerenda, gól, gumó, gyes, gyökér, gyufa, hajó, háztető, hegyes, hegyes ötös, hegyesszög, horgászbot, horog, hosszú, husáng, húzó, index, jegénye, jegyinyic, jegyinyica, jék, kamó (<karó), kampec~kámpec, kampó, kamposz de gojtekézesz, kampó-dzsuszó stb.

a tanuló megbukott

aknára futott, árnyékra ugrott, betette a nagyajtót, bukarest, bukácsol, bukfencet vet, bukott számár, defektet kapott, elesett, felesett/vágták, gyakorolja a

bukfencelést, ismételt, leapacsolt~leapacsolták, megakasztották/botlott/hosszabbították a szerződését/meghúzták/vágták, megy az elsőbe, üzembavara volt, vendégtanárnak hívták

pótvizsgázni kell

bukott számár, gúgyüzní fog, ledoktorál, lekapcsolták, megismétli az év sikerét, melléktanfolyam, nyári sulí, repetál, repetázik, a tanárok visszatapsolták, továbbtanul, túlórázik, uvézik

pót/javítóvizsga

a bukta javítása, ismétlődő előadás, ismétlővizsi (<vizsga), pótrepetá/szenvedés/vízit, utánpótlás, utolsó lehetőség, vizit

korrepetálásra jár

agyépitőre jár, dupla műszakos, fakultációra jár, fasulis, fejtágító/felzárkóztatóra jár, fusizik, gmk-zik, gyegyzik, instruktorja van, kér még, kolerózni/lkorira jár, korizik, korizni/korpadarálásra/korpára jár, korpára megy, korrekcióra jár, korrekciós, korrepció, korrepciózik, korrepes, korrepezik, korrepos, korrepra/korrepre/különórára/néha agycsiszolásra jár, okosodik, repetázik, sűrítí a levét az agyában, tanfolyamra jár (eufem.), tömik a fejét/agyát, túlórázik

korrepetálás

agyszaporító GMK, fejtágítás/tágító, felesleges~fölsleges időtöltés, gyógypedagógia, ki mit tud, kirrekció (<korrekció 'helyreígazítás, javítás; szóferdítés<lat. correctio 'javítás, helyesbítés'), korcsolya, korreptika, kori, korrepetá, korri, kötelező „szakkör”, pluszóra, pótóra, repeta, tömi a fejét, túlóra, utókezeltetés

osztálynapló

egyleti könyv, emlék/erdészévkönyv, erdő, faraktár/tár, feketelista, fele sem igaz, gyújtós, hónalj alatti kanyesztartó, jegybank/könyv/naptár, jegyzőkönyv, karótár, kert, mindentudó, napiló, napli, ofi/ofónapló, pecagyűjtő, számváltozatok, szecskatár, torz tükör, tüzelőanyag, vallató

Felhasznált szakirodalom

Általános nyelvészeti tanulmányok szerkesztő: Telekdi Zsigmond, Bakos Ferenc
Akadémiai Kiadó Bp. 1985.

Ruzsiczky Éva: A fölcserélhetőség szempontja a szinonima értelmezésében
209-228.

Hoffmann Ottó: Tini mini-szótár, Mai magyar diáknyelv szinonimaszótára
Pécs 1996. Jannus Pannonius Tudományegyetem Továbbképző Központ

W demarind olig \$\$\$!